

1 APRIL 1916.

AFLEVERING 23.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 4.80.

DE SCHOLEKSTER.

(*Haematopus ostralegus*.)

PIET-E-PIET-E-PIET" klinkt het op vroege voorjaarsdagen, die eigenlijk maar al te vaak in 't geheel niet op voorjaarsdagen gelijken, boven de nog stille weilanden. Dat regelmatig uitgestooten geluid,forsch en doordringend, is een van de vroegste lentedklanken en daarom doet 't me ook evenveel genoegen als 't eerste zingen van den leeuwerik. Ik weet dan, dat de voortbrenger van dat geluid, de scholekster, zijn intrede heeft gedaan op zijn broedplaatsen en al snert naderhand nog weer de Oostenwind en al stuiven er nog sneeuwbuïen over het veld, die den scholekster weer verdrijven, geen nood; zoodra 't weer wat zachter wordt, is die drukke, bonte vogel direct weer bij de hand.

Zijn geluid is in 't voorjaar niet zoo nieuw als dat van andere weidevogels, want heel den winter door kan men het zoo nu en dan vernemen, doch dan bijna uitsluitend des avonds of des nachts. Een deel der scholeksters blijft hier namelijk overwinteren en houdt zich troepsgewijze langs de kustlijn op. Heel

den dag door vertoeven ze daar en voeden zich met wat de vloed aanvoert en met wat de eb achter laat. In dien tijd is de scholekster een heel andere vogel dan in de overige jaargetijden; hij is schuw en stil, twee eigenschappen, die hem gelukkig maar korten tijd eigen zijn.

Zoodra de duisternis ingevallen is, trekken ze er op uit; dan bezoeken ze de lage polders of vliegen van kust naar kust en gedurende die nachtelijke tochten gillen ze hun eentonig geluid een enkelen keer uit.

Maar in 't voorjaar is dat heel iets anders; dan blijven ze tijden aaneen aan het woord en de stille, stijve vogel van nog zoo kort tevoren, is plotseling een en al leven en beweging geworden.

Hier jagen er twee of drie achter elkaar aan, in vliegende vaart laag over den grond; daar vliegt er een, met kalm slaande, omhoog gebogen vleugels, bij elken slag zijn „te-piet” uitgalmend, ginder staat weer een klein gezelschap, vaak drie of vier, in geheimzinnige bezigheid. Ze staan met de gebogen koppen naar elkaar toegekeerd, de snavels loodrecht omlaag met den punt bijna op den grond; telkens draaft er één een weinig op en neer en onophoudelijk klinkt er uit dat groepje een rollend „tirrr.” Wie weet, welke belangrijke dingen daar op die manier worden afgedaan!

Aanvankelijk zijn het alleen de overgebleven vogels, die hun liefdesspel spelen, maar allengs groeit hun aantal, want elken dag komen er scholeksters uit het Zuiden aangevlogen. Er zijn niet veel vogels, die zich tot zulke groote gezelschappen vereenigen. 't Is regel, dat een repatrieerende troep neerstrijkt aan de kust of aan de oevers van ondiepe brakwaterplassen. Het loont wel de moeite zoo'n vogelmasse wat nauwkeuriger gade te slaan. Langen tijd staan de dieren in absolute rust, en zich veilig gevoelende temidden van die honderden soortgenooten, is er menige scholekster, die met den snavel onder de vleugels, de oogen sluit, soms daarbij op één poot staande. En toch gaat er in zoo'n vogelverzameling meer om, dan men wel vermoeden zou bij den eersten oogopslag. Zoo nu en dan maakt zich een vogel los uit de massa, scheert vlak over het water weg en onmiddellijk volgt er dan gewoonlijk een tweede, soms nog een derde, maar dan keert er al spoedig één naar de oude plaats terug. Zoo'n weggevlogen paar blijft zich afzonderen en soms denzelfden dag nog verwisselt het de kust tegen het groenende weiland binnendijks. Zoo vormen zich de scholeksterparen, zonder veel vertoon.

Diezelfde scholekstermasse's, alleen nog wat sterker in aantal, door de vermeerdering in het afgeloopen seizoen, kan men ook al weer in Augustus aantreffen, gelijktijdig met andere steltloopers, maar toch scherp afgescheiden. Op gegeven oogenblikken, zonder eenige reden, vliegt zoo'n troep op; vlak boven den grond schemert dan een wolk van zwart met witte vleugels en na een weinig rondvliegen, waarbij ze zich splitsen in verschillende afdeelingen, komen alle vogels met omlaag gebogen vleugels weer op de zelfde plaats te lande. Het zonderlingste daarbij is, dat alles zoo stil toegaat, zonder eenig geluid vaak en

zwijgen is den scholekster toch niet aangeboren. Tijdens die drukke trekdagen kan men, vooral in den namiddag, bijna zonder ophouden kleine gezelschappen van drie, vier of vijf scholeksters zien en hooren voorbijtrekken, zoodat het vermoeden voor de hand ligt, dat het eigenlijke trekken niet bij massa's geschiedt, maar dat de vogels zich op gunstig gelegen plaatsen verzamelen en zoo de ontelbare troepen vormen. Die opinie heeft bij mij tenminste al lang post gevat, al heb ik dan zoo nu en dan grootere vluchten, van vijftig stuks en meer, zien overvliegen.

Ook heel den zomer door kan men nog groote vluchten scholeksters waarnemen, aan den zeekant weer. Dat zijn ongepaarde vogels, jongen van het vorige

Rottum, Juni 1911.

Een zomerzwerm van Scholeksters.

Foto A. BURDET.

jaar waarschijnlijk, en over een uitgestrekt gebied zwerft zoo'n troep rond. Weken lang zoekt men ze dan tevergeefs op de gunstig gelegen plaatsen, en op z'n onverwachts wemelt het er weer van de bonte vogels. Langer dan een paar dagen duurt een dergelijk bezoek niet, doch op ongeregelde tijden kan men ze weer ontmoeten in elke maand van het zomerseizoen. Wie zal zeggen of de scholeksters, die zich vandaag op Texel voeden, zich morgen niet ophouden op de Oost-Friesche eilanden?

Ondanks het feit, dat de scholekster zoo vroeg de komst van de lente viert, vangt hij met broeden niet zoo vlug aan en legsels, gevonden voor half April en voor twintig April zelfs zijn werkelijk zeldzaam. Een bepaalden voorkeur hecht

deze vogel niet aan eenig terrein; als hij maar niet te ver van zee moet afdwalen, gevoelt hij zich zoowel thuis op de lage weilanden en bouwlanden als in het duingebied en op het vlakke strand. Wel is hij gesteld op een of andere hooge broedplaats, van waaruit hij een ruim uitzicht heeft en zich intijds kan overtuigen van elk naderend gevaar.

Zoo kiest hij graag duintopjes en aardhoopen en deze voorliefde voor hooge nestplaatsen doet hem op Texel vaak zijn toevlucht nemen tot de nok van eenzaam staande boerenschuurtjes, zoodat hij daar den rol van den verdwenen

Nest van den Scholekster. Een legsel van vier.

Foto A. BURDET.

ooievaar heeft overgenomen. De nok is gewoonlijk met zoden gedekt, waardoor hij heel gemakkelijk een kuil kan graven op die verheven plek.

Ik twijfel er sterk aan, of de andere vogels, die zoo'n schuur bewonen — spreeuwen meestal — bijzonder op het bezoek van den grooten, bonten vogel gesteld zijn. Eén scholekster heb ik gekend, die de spreeuwenbevolking gewoon tyranniseerde; nauwelijks was een der zwarte vogels naar den top van de schuur gevlogen — spreeuwen zingen hun liedje nu eenmaal graag zoo hoog mogelijk — of de scholekster waggelde van zijn nest, deed een paar vinnige uitvallen naar den vermeenden indringer en bleef natuurlijk steeds de baas. De spreeuwen gaven den moed niet gemakkelijk op en zoo kon men zich keer op keer van de

onverdraagzaamheid van den sterken vogel overtuigen. Laat ik er direct bij zeggen, dat lang niet alle scholeksters zoo zijn; integendeel, ik heb ook wel gezien, dat een spreeuw met rust gelaten werd, als hij aan den rand van het scholekster nest zijn liedje kweelde.

In de duinen maakt de scholekster zijn nest graag op kale, zandige plekken. Het nest zelf is al uiterst eenvoudig, een ondiepe, breede kuil, zonder meer, en nest en nestplaats dragen er toe bij, dat de eieren aan het oog onttrokken worden. De grondkleur van die eieren is geelachtig, vrij licht en de vele kleine zwarte of donkergrijze vlekken zijn regelmatig over de geheele oppervlakte verspreid. Scholekstereieren zijn niet bijzonder puntig, veel meer gebogen dan de eieren van kievit, tureluur, grutto e. a. en ze zijn ook bijna nooit met de punten naar elkaar toegekeerd. Maar toch liggen ze niet minder vast, want elk ei ligt ten deele in het mulle zand gewerkt.

Het aantal eieren bedraagt gewoonlijk drie of vier en nu heb ik een zeker verband meenen te kunnen vinden tusschen broedplaats en eierental. Als regel hebben de scholeksters der weilanden vier eieren, behalve die, welke in de omgeving van brak water huizen, waar men weer veel complete legfels met drie eieren aantreft. In het duinengebied bevatten ongeveer de helft der nesten vier eieren, maar de op het strand broedende scholeksters brengen het zelden verder dan drie. Bovendien wil het me voorkomen, dat het aantal viertallige legfels den laatsten tijd grooter is dan b.v. een vijftien jaar geleden.

Die scholeksters aan het strand wijken nog in een ander opzicht af van hun soortgenooten elders; hun broedtijd valt gewoonlijk later, gemiddeld wel twee weken of meer nog. En de laatste nesten van elk jaar vind ik ook steeds daar.

Uit een onderhoud met den strandvoogd van Rottum is mij gebleken, dat de scholeksters zich daar precies gedragen als die van de stranden der andere eilanden. Een legfel van vier is daar een vrij groote zeldzaamheid en bij mijn bezoek, 11 en 12 Mei, was de broedtijd nog niet begonnen, terwijl op Texel reeds drie weken te voren nesten met vier eieren waren aangetroffen. Met het oog op de zooveel genoemde afwijkingen in den broedtijd, meen ik, dat hier van klimaatsverschil geen sprake kan zijn.

Of de verschillen te wijten zijn aan het voedsel of wellicht nog aan andere omstandigheden, durf ik niet te beslissen, maar ik geloof, dat het wel de moeite zou loonen, daaromtrent meerdere gegevens te verzamelen, het geheele land door. Wie weet, of dan niet spoedig meer licht in deze zaak komt.

Ik wil nog een paar eigenschappen van den scholekster noemen, nl. zijn onverschrokkenheid en zijn slimheid. Dat hij durft, weet ieder die in de nabijheid geweest is van nest of van jongen. Woest komen de oude vogels dan aanvliegen, den langen, stevigen, oranje-rooden snavel, recht vooruit en onder een oorverdoovend gekrijt trachten ze het gevaar voor hun kroost af te wenden. Maar ook de aanvallen van andere vogels doorstaan ze met buitengewone koelbloedigheid. Ik heb eens gezien, dat een kievit een scholekster, die verdacht

dicht bij het nest van den eersten vogel was aangeland, trachtte te verdrijven en nu zijn er maar heel weinig vogels, die de onophoudelijke kievitenaanvallen zoo kalm afwachten als die scholekster deed. Telkens als de mannetjes-kievit woest uitschoot, bukte de aangevallene zich, drukte zich plat op den grond en de aanvaller passeerde vlak over den rug van den grooteren vogel. Het duurde lang, maar tenslotte gaf de kievit den moed op en nam op korten afstand een

afwachterende houding aan. 't Moet den dapperen vogel wel zonderling te moede zijn geweest, dat zijn pogingen zoo geducht schipbreuk leden en dat zoo'n scholekster alle aanvallen, die zelfs kraaien en kokmeeuwen op de vlucht zouden doen slaan, zoo kalm afwachtte en ontweek.

Geheel ongegrond was de vrees van den kievit niet, want er zijn scholeksters, die de onhebbelijke gewoonte bezitten, de eieren van andere vogels niet met rust te kunnen laten. Gelukkig blijft zoo'n diefstal evenwel uitzondering.

Verder nog dan in moed, hebben de scholeksters het in slimheid gebracht en wie, die aan vogels doet, durft te verklaren, vooral in den beginne, nooit door zoo'n bonten vogel te zijn beetgenomen? Men zou ook durven bezweren, dat zoo'n scholekster, die hier of daar rust, zich op het nest bevindt en om het spelletje te voltooien, draaft het dier in waggelenden gang weg, als men wat al te na komt.

De Scholekster bekijkt zijn eieren.
Foto A. BURDET.

Zoekt dan maar niet, want zoo'n scholekster bevindt zich meestal ver van zijn nest.

Het gebeurt ook niet eens zoo licht, dat men den scholekster van het nest ziet gaan. Het mannetje houdt daartoe een te scherpe wacht en zoodra er gevaar dreigt, vliegt het op, onder het uitstooten van zijn doordringende kreten en even later ziet men man en vrouw tezamen, alsof er niets bijzonders aan de hand

was. Maar o wee, als men te dicht bij het nest komt; dan kunnen de vogels zich moeielijk goed houden; eerst zwijgend, later gillend komen ze dan boven den indringer omvliegen.

En als het wijfje zich bij toeval eens op korten afstand ontdekt ziet, dan doet het nog, alsof het 't minst niet onaangenaam verrast is geworden. Ik heb eens een nest geweten in de duinen, dat ik uitstekend kon naderen zonder gezien te worden, ook al omdat het mannetje bijzonder slecht wacht hield en mijn komst nooit verried. Als ik dan voor den dag kwam, op een afstand van nog geen twintig meter van het nest, rees het wijfje plotseling op, stond even stil, keek links en rechts, deed alsof het ijverig naar voedsel zocht en verwijderde zich zoo meer en meer. Iederen keer werd dit spelletje op dezelfde wijze uitgevoerd en steeds koos de vogel dezelfde richting en denzelfden weg.

Een ander voorbeeld van slimheid nam ik waar op een vlak en onbegroeid kleiveld met hier en daar hoogere plekjes en met ondiep water er achter. Van verre zag ik daar door den kijker een scholekster met een jong, die vlak naast elkaar de vlakke afzochten. Ik was nog ver, toen mijn komst ontdekt werd; een oogenblik stonden de beide vogels stil, toen verwijderden ze zich snel; in verschillende richting. Het jonge dier verborg zich achter een paar kleiklonten; het oude beest wachtte op het einde van het veld kalm af, hoe mijn bezoek zou verlopen.

Pas toen ik vlak voor den jongen vogel stond, vloog het moederdier op me toe en dat was voor het jong voldoende om op te rijzen en zich ijlings uit de voeten te maken. Door een zwempartij ontrok het kleine ding zich voor goed aan elk gevaar.

Het trof mij, hoe vlot dat alles ging en hoe de beide dieren elkaar oogenblikkelijk begrepen hadden. Dat zijn van die dingen in het vogelleven, die wij maar moeielijk kunnen ontcijferen en die stof geven tot allerlei gissingen.

Van de kleur enz. der scholekster behoef ik stellig niets te zeggen; de vogels zijn daartoe te goed bekend, terwijl bijgaande foto in dat opzicht meer zegt, dan woorden zouden kunnen doen.

J. DRIJVER.

